



Miljøministeriet  
Naturstyrelsen

# Høringsnotat

## Projektforslag for Naternationalpark Tranum

Oktober 2022

Udgiver:

Naturstyrelsen

Gjøddinggård, Førstballevej 2

7183 Randbøl

Må citeres med kildehenvisning

# Indholdsfortegnelse

<b>Indledning og baggrund</b>	<b>4</b>
<b>Høringsnotat for Naturnationalpark Tranum</b>	<b>5</b>
1. Geografisk afgrænsning og hegnslinje	5
1.1 Hegn	5
1.2 Stier, veje, indgange og låger	6
2. Biodiversitet, flora og fauna	8
2.1 Biodiversitet og biodiversitetsfremmende tiltag	8
2.2 Monitering og baseline	13
2.3 Den vilde fauna	15
2.4 Ressourcer i naturnationalparken	16
2.5 Store planteædende pattedyr og dyrevelfærd	18
3. Friluftsliv og menneskers sundhed	21
3.1 Friluftsliv og -faciliteter	21
3.2 Adgangsmuligheder	25
3.3 Jagt	28
3.4 Friluftsliv og færdsel blandt store planteædende pattedyr	29
3.5 Turisme	31
4. Høringsproces og offentlig inddragelse	32
5. Andre bemærkninger	33
5.1 Trafik og sikkerhed	33
5.2 Økonomi	34
5.3 Klima	34
5.4 Andet	36
<b>Høringens indflydelse på projektforslaget</b>	<b>38</b>

# Indledning og baggrund

I april 2021 offentliggjorde regeringen sammen med aftalepartierne bag Natur- og Biodiversitetspakken beslutningen om, hvor de tre naturnationalparker skulle placeres. Det drejer sig om Almindingen på Bornholm, Stråsø mellem Herning, Ringkøbing og Holstebro, samt Tranum ved Jammerbugten.

Fra den politiske beslutning er taget og frem til, at der kan etableres en konkret naturnationalpark, skal Naturstyrelsen udarbejde et projektforslag og en forvaltningsplan i henhold til naturbeskyttelseslovens kapitel 8a<sup>1</sup> om naturnationalparker. Dette materiale for hver af de tre naturnationalparker har været drøftet med en række arbejds- og projektgrupper.

Som led i arbejdet med naturnationalparkerne er der nedsat to nationale arbejdsgrupper i form af en national videnskabelig arbejdsgruppe og en national arbejdsgruppe for interessenter bredt repræsenteret af landsdækkende organisationer. Derudover er der oprettet en lokal projektgruppe per naturnationalpark ved opstarten. I de lokale projektgrupper deltager brugere og organisationer fra lokalområdet. Der er siden sommeren 2021 afholdt en række møder i både de nationale arbejdsgrupper og lokale projektgrupper. Input fra disse møder er inddraget i forbindelse med udarbejdelsen af det første udkast til de tre projektforslag og forvaltningsplaner. Herefter er de tre udkast drøftet både i de lokale projektgrupper og de nationale arbejdsgrupper. Naturstyrelsen har på baggrund af bl.a. disse drøftelser udarbejdet tre faglige projektforslag og forvaltningsplaner.

I høringsperioden der strakte sig fra 12. maj til 7. juli 2022 indkom i alt 115 hørings svar til projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Tranum. Hørings svarene bærer i overvejende grad præg af modstand mod naturnationalparken.

I det følgende afsnit præsenteres en tematisk gennemgang af de indkomne hørings svar. Alle hørings svar kan ses i deres originale form på [Naturstyrelsens hjemmeside](#). I dette dokument opsummeres hørings svarene og kommenteres af Naturstyrelsen.

I høringsnotatets sidste afsnit opsummeres hørings indflydelse på projektforslaget til Naturnationalpark Tranum.

---

<sup>1</sup> <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/202012L00229>

# Høringsnotat for Naturnationalpark Tranum

## 1. Geografisk afgrænsning og hegnslinje

### 1.1 Hegn

#### 1.1.1 Generelt

En lang række borgere og foreninger har indsendt høringssvar med ønske om, at der ikke opsættes hegn i Naturnationalpark Tranum. Der er ligeledes modtaget høringssvar, hvori der udtrykkes tilfredshed med, at naturnationalparken hegnes i sin helhed.

#### 1.1.2 Naturstyrelsens kommentar

I Naturnationalpark Tranum er hovedformålet, at styrke områdets natur og biodiversitet ved at skabe større sammenhængende naturområder, hvor naturen i højere grad end i dag kan udvikle sig på egne præmisser, og hvor der kan udsættes store planteædere med henblik på, at de kan udføre en vigtig økosystemfunktion. For at realisere dette mål planlægges det, at der udsættes store planteædende pattedyr bag hegn i naturnationalparken.

Der udsættes kreaturer og heste i området, der sammen med fritlevende kron dyr og dådyr skal være med til at skabe en større grad af variation med flere lysninger, varierede overgangszoner mellem skov og lysåben natur, mere dødt ved mv. I den forbindelse opsættes et totrådet kreaturhegn for at sikre, at de udsatte kreaturer og heste forbliver inden for naturnationalparken.

Da det naturlige græsningstryk fra de eksisterende bestande af kron dyr, dådyr og rådyr i Tranum er meget lavt og utilstrækkeligt til at skabe naturlig dynamik, er det nødvendigt at supplere med udsætning af andre arter af store planteædende pattedyr bag hegn fra at realisere målet i naturnationalparken.

Naturtyper og forekomst af forskellige arter i et økosystem påvirkes både af den levende del af systemet, som andre planter, svampe og dyr (biotiske faktorer), og af den ikke-levende del som sollys, vandmiljø og jordbund (abiotiske faktorer).

Naturen og biodiversiteten har udviklet sig i økosystemer styret af naturlige processer, herunder græsning fra store planteædere. Etablering af græsning er dermed et led i genopretningen af de naturlige processer, som en del af den karakteristiske biodiversitet er evolutionært udviklet sammen med. Ud over græsning er der også fokus på at genoprette områdets naturlige hydrologi og

skabe så varierende levesteder som muligt bl.a. via vegetationsstrukturen i skov krat og græsland.

### *1.1.3 Lokalt*

Jammerbugt Kommune har i kommunens officielle høringssvar ytret ønske om at faseopdele hegningen af Naturnationalpark Tranum, at man skal arbejde med mindre og flytbare hegn og at der skal være områder i naturnationalparken uden hegn.

I flere høringssvar ønskes området øst for Udholmvej/Halvrimmenvej på ca. 140 ha holdt ude af indhegningen af trafikale og friluftsmæssige hensyn, samt to mindre frahegninger af udsigtspunkter.

I andre høringssvar er ytret ønske om en udvidelse af naturnationalparken, så hegnet kan omfatte et større statsejet område.

### *1.1.4 Naturstyrelsens kommentar*

For at genskabe mere vild natur i Naturnationalpark Tranum med helårsgræssende kreaturer og heste, er det nødvendigt at etablere et totrådet kreaturhegn i ca. 1 meters højde.

Hegnslinjen følger overordnet set naturnationalparkens afgrænsning på Naturstyrelsens arealer - uden faseopdeling, mindre flytbare hegn, områder uden hegn - for at skabe ét stort sammenhængende område med græsning til understøttelse af naturlige dynamikker og processer.

Arealet øst for Udholmvej/Halvrimmenvej på ca. 140 ha tages ud af naturnationalparken og bliver ikke hegnet. Naturstyrelsen vil i dialog med Jammerbugt Kommune, afdække, om de ca. 140 ha skal udlægges til urørt skov, eller der fortsat skal foregå naturnær skovdrift på skovarealet inden for de 140 ha. Desuden frahegnes udsigten ved hovedindgangen Den grønne Vej/Overklitvej og udsigten ved Overklitten Sø.

## **1.2 Stier, veje, indgange og låger**

### *1.2.1 Generelt*

### *1.2.2 Naturstyrelsens kommentar*

Naturstyrelsen har ikke modtaget høringssvar af generel karakter, der vedrører stier, veje, indgange og låger.

De indkomne høringssvar er behandlet under næste afsnit.

### *1.2.3 Lokalt*

Der er høringssvar som er kritiske over for f riste i offentlige veje med de ulemper for færdsel, adgang, trafik og udrykning, som der vurderes at kunne forekomme. I et høringssvar opfordres der til at gøre afstanden, som man skal køre inde i parken, så kort som mulig, og at placere f ristene med 25 meters afstand på Rådhusvej/Bratbjergvej.

Et høringssvar er positivt over for f riste til begrænsning af adgangsveje, og som markering af, at man kommer ind i et særligt område.

I et høringssvar ønskes, at f riste på Udholmvej/Halvrimmenvej udelades eller alternativt placeres så langt nord på som muligt.

I et høringssvar er man positiv over for de mange læger, og ønsker, at hvis der under etableringen, viser sig behov for flere læger eller flytning af læger, kan dette imødekommes via en hurtig dialog.

I et høringssvar foreslås der at skrive ind i projektforslagets afsnit 3.3, at afmærkede ruter ikke nedlægges, men omlægges hvis det bliver nødvendigt.

Der er høringssvar, hvori der ønskes adgange opretholdt og har konkrete forslag til placering og udformning af l ger.

Jammerbugt Kommune beskriver i sit høringssvar et ønske om en ekstra hovedindgang ved Aktivitetscenter Udholm mod nordøst, samt at denne og hovedindgangen ved Fosdalg rd vil blive drevet i fællesskab med Jammerbugt Kommune.

### *1.2.4 Naturstyrelsens kommentar*

For at opfylde målet om at skabe et stort sammenhængende område med græsning og samtidig opretholde de offentlige veje, er der valgt en l sning med etablering af f riste i vejene. For at opnå en god gr sningseffekt i alle dele af naturnationalparken er det vigtigt, at kreaturer og heste m der s  få forhindringer for deres færdsel som muligt, og at "flaskehalse" i form af f riste tæt på hinanden i videst muligt omfang undgås.

Ønsket om at flytte f riste på Udholmvej/Halvrimmenvej så langt nordpå som muligt imødekommes ved, at det ydre hegn ikke kommer til at omfatte området  st for vejen, hvorfor f riste er unødvendige.

Endelig udformning og placering af f riste indgår i en særskilt trafiksikkerhedsrevision, hvor kommune, politi og andre relevante myndigheder inddrages.

Hvis der under etableringen af Naturnationalpark Tranum viser sig behov for flere læger eller flytning af læger, vil Naturstyrelsen - så vidt det er muligt - imødekomme  nskerne.

En række konkrete forslag til ændring af placering af låger imødekommes. Nye placeringer fremgår af den redigerede projekt- og forvaltningsplan. Ønsket om udformning af adgange, så der kan køres privat med små hestevogne, imødekommes hvor det er muligt gennem design af låger m.v.

Nordsøstien, Hærvejen og Kystsporet løber alle igennem naturnationalparken. Skulle det efter realisering af hydrologiprojekter i naturnationalparken vise sig nødvendigt at håndtere evt. oversvømmelser/fugtige områder, opstartes der en dialog og et samarbejde med kommunen og relevante organisationer om en evt. omlægning. Andre ruter afmærket af Naturstyrelsen vil kunne oprettes, nedlægges eller omlægges efter behov på samme måde som hidtil. Naturstyrelsen finder ikke anledning til at ændre ordlyden i projektforslagets afsnit 3.3.

Der vil i dialog med Jammerbugt Kommune blive taget stilling til, hvordan der eventuelt kan ske lokal formidling af naturnationalparken med udgangspunkt i Aktivitetscenter Udholm. Naturstyrelsen vil ligeledes indgå i dialog med kommunen om et samarbejde om driften af de store hovedindgange.

## **2. Biodiversitet, flora og fauna**

### ***2.1 Biodiversitet og biodiversitetsfremmende tiltag***

#### *2.1.1 Generelt*

Flere hørings svar er positive over for etableringen af naturnationalparker og deres styrkelse af naturen og biodiversiteten, mens andre udtrykker bekymring for, om etableringen af naturnationalparker kan føre til en tilbagegang for biodiversiteten. En række hørings svar er imod etablering af græsning under store hegn i naturnationalparker, da de finder det uforståeligt, at det at skabe vild natur hænger sammen med indhegning af dyr. Nogle hørings svar foreslår, at der i stedet opkøbes lavbunds jorde og landbrugsjord, som omlægges til natur.

I flere hørings svar stilles der spørgsmål stegn ved evidensen, forskningen og erfaringerne bag rewilding og udlægning af naturnationalparker, som middel til at styrke biodiversiteten og fremme naturen.

I flere hørings svar stilles der spørgsmål stegn ved behovet for at fjerne oversøiske træarter samt veteranisering til gavn for biodiversiteten. Der er en bekymring for, at fjernelse af oversøiske arter vil føre til selvsåning og opvækst af uønskede og invasive arter med dertilhørende tab af biodiversitet. Derudover er en række hørings svar uforstående over for behovet for at fælde træer, når målet er urørt skov, gamle træer og dødt ved. I to hørings svar foreslås det, at den indledende fase med fældning, veteranisering mv. begrænses, fx til en periode på fem år, eller til de store planteædende pattedyr er sat ud.



I et høringssvar udtrykkes der bekymring for, hvordan det sikres, at invasive arter samt andre uønskede arter ikke overtager u-forvaltede områder. I et andet høringssvar gives der udtryk for, at de græssende dyr med tiden vil kunne klare bekæmpelsen af de invasive arter.

I nogle høringssvar påpeges det, at genopretning af naturlig hydrologi kan være til skade for biodiversiteten, samt at genopretningen kun bør ske hvor det ikke er til gene for naboerne. I andre høringssvar ses hydrologitiltag som essentielle i genopretningen af vild og dynamisk natur.

I flere høringssvar er afsenderne skeptiske over for, om etableringen af en naturnationalpark vil være i strid med EU's habitatdirektiv, da eksisterende habitatnatur og bilag IV-arter kan blive berørt. Ligeledes udtrykkes der i nogle høringssvar bekymring for § 3 naturtyperne og de rødlistede arter.

I en række høringssvar anses det ikke for tilstrækkeligt med en screening og finder, at der bør udarbejdes en miljøkonsekvensvurdering (VVM), jf. miljøvurderingsloven. I flere høringssvar er der også udtrykt behov for at udarbejde en konsekvensvurdering, jf. habitatbekendtgørelsen, frem for en væsentlighedsvurdering.

### *2.1.2 Naturstyrelsens kommentar*

På baggrund af faglige vurderinger<sup>2 3</sup>, anbefales helårsgræsning som et vigtigt tiltag for sikring af biodiversiteten. I naturnationalparken er målet at genskabe vild natur med fokus på at understøtte naturlige processer, hvoraf græsning er en af de væsentlige naturlige processer, jf. bemærkninger til lovforslaget om naturnationalparker. Ved at opsætte hegn og etablere helårsgræsning skabes grundlaget for et stort sammenhængende naturområder med frie dynamikker.

Naturnationalparken bærer præg af tidligere tiders skovdrift og knap halvdelen af naturnationalparken består af en forstligt anlagt plantage, der er meget ensartet i sit udtryk. De planlagte biodiversitetsfremmende tiltag på arealet er således supplerende tiltag, som på kort sigt og hurtigst muligt skal understøtte en forbedring af biodiversiteten, og på længere sigt kan befordre mere naturlige processer. Dette er en hjælpende hånd til naturen, således at de naturlige processer på den lange bane kan danne rammerne for områdets udvikling. Der

---

<sup>2</sup> Fløjgaard, C., Buttenschøn, R.M., Byriel, F.B., Clausen, K.K., Gottlieb, L., Kanstrup, N., Strandberg, B. & Ejrnæs, R. 2021. Biodiversitetseffekter af rewilding. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 124 s. - Videnskabelig rapport nr. 425

<sup>3</sup> Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M. Schmidt, I.K., Rahbek, C., Bruun, H.H., Ejrnæs, R. (2018): Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til biodiversitetsformål. Udarbejdet for Naturstyrelsen. Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser Rapport 2018/28

er derfor tale om indledende tiltag for at fremskynde og understøtte den langsigtede udvikling.

Bevoksningerne i naturnationalparken er i vid udstrækning plantede, ensartede bevoksninger. De er baseret på enkelte træarter og præget af mange års skovdrift. Veteranisering af træer er en indsats, som gennemføres for at mindske den mangel på gamle eller skadede træer og dødt ved, som den tidligere drift i området har medført. Der er således tale om at fremme diversiteten i området og skabe flere levesteder for andre arter. Hvad angår de planlagte strukturfældninger og rydninger af oversøiske træarter, er der ikke tale om, at der "ryddes natur i natur", men derimod tale om tiltag, der bryder med den tidligere skovdrift af området. Oversøiske træarter, hvor der naturligt kun er tilknyttet få arter, fældes. Ved fældning fjernes de oversøiske træarter for derefter at fjerne frøkilderne. Det sker på baggrund af anbefalinger fra en række forskere i forbindelse med udlæg af urørt skov<sup>4</sup>. Hvis der opstår selvsåning fra de efterladte træer, kan bekæmpelse blive nødvendigt. Den gradvise udfasning af de oversøiske træarter planlægges udført over en 25 årig periode. I forbindelse med rydningen, etableres op til 50 små plantninger, der skal hjælpe hjemmehørende træarter på vej på arealerne.

Med naturnationalparken sikres, at skovdrift ophører, hvilket skaber et grundlag for naturlig kontinuitet i gamle bevoksninger og mere dødt ved til gavn for arter knyttet hertil.

Invasive arter bekæmpes efter gældende regler og forvaltningsplaner.

Forvaltning af naturnationalparkerne baseres på både dansk og international forskning, faglig viden og erfaring om grundlaget for økosystemer, naturlige processer og biodiversitet. Hvad angår eksisterende viden om de planlagte tiltags effekter på biodiversiteten, er der områder, hvor det i dag er begrænset med forskning, og evidensgrundlaget er knapt så stærkt. Naturstyrelsen vil følge aktuel og kommende vidensopbygning og desuden har styrelsen igangsat udarbejdelse af et overvågningsprogram, hvorfor etablering af naturnationalparkerne vil bidrage til forskning og vidensopbygning.

Af Naturbeskyttelseslovens § 61a, stk. 3 fremgår det, at forvaltningen af en naturnationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelsen af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden. Således skal der tages hensyn til Natura 2000-områderne inden for naturnationalparken. Der kan af hensyn til naturtyper og arter omfattet af EU's naturdirektiver være behov for at gennemføre målrettet naturfor-

---

<sup>4</sup> Møller, P.F., Heilmann-Clausen, J., Johannsen, V.K., Buttenschøn, R.M. Schmidt, I.K., Rahbek, C.,

Bruun, H.H., Ejrnæs, R. (2018): Anbefalinger vedrørende omstilling og forvaltning af skov til

biodiversitetsformål. Udarbejdet for Naturstyrelsen. Danmarks og Grønlands Geologiske

Undersøgelser Rapport 2018/28

valtning. Forvaltningen skal sikre, at der målrettet forvaltes inden for lovgivningens rammer for beskyttelse og udvikling af sådanne naturtyper og arter. Samme overvejelser kan gøre sig gældende for at sikre sårbare og rødlistede arter. Naturstyrelsens forventning er, at arealet med beskyttet natur (§3-natur) og Natura 2000-naturtyper vil øges.

Det er Miljøstyrelsen, der træffer afgørelse om screening hhv. miljøkonsekvensvurdering af hydrologiprojekterne i hver naturnationalpark på baggrund af Naturstyrelsens anmeldelse (med tilhørende projektbeskrivelse og forvaltningsplan). Forud for afgørelsen hører Miljøstyrelsen berørte myndigheder, herunder kommunerne.

Som en del af Miljøstyrelsens behandling af ansøgning om etableringstilladelse og miljøscreening af hydrologiprojekter skal det bl.a. vurderes, om aktiviteterne vil have væsentlig påvirkning på Natura 2000-områder, jf. habitatbekendtgørelsen (en væsentlighedsvurdering). Hvis en væsentlig påvirkning ikke kan udelukkes, skal der udarbejdes en habitatkonsekvensvurdering.

### *2.1.3 Lokalt*

I flere høringsvar udtrykkes der bekymring for sandflugt, havgus og mangel på læ.

I flere høringsvar udtrykkes der bekymring for, at ændringer til mere naturlig hydrologi vil få negative konsekvenser for afvanding uden for naturnationalparken og af veje, og spørger til tekniske undersøgelser.

I et høringsvar menes der, at naturlig hydrologi skal vægtes højere end friluftslivet, så der ikke afledes vand af hensyn til friluftslivet.

I et høringsvar ses det gerne, at der arbejdes med lavninger, små vandhuller og etablering af flere vådområder.

I nogle høringsvar ønskes hydrologiprojekter uden for naturnationalparken i stedet for inde i naturnationalparken.

I forhold til den beskrevne græsning og græsningstrykket er der både høringsvar, som er positive og høringsvar, hvori afsenderne er bekymrede for sårbare naturtyper.

I nogle høringsvar ønskes der mindre grad af aktiv forvaltning og pleje og en tydelig plan for udfasning af denne.

I et enkelt høringsvar giver udtryk for, at der ikke bør plantes i naturnationalparken.

I et høringsvar påpeges det, at flagermus og ulv bør nævnes i projektbeskrivelsens afsnit om bilag IV-arter.

#### 2.1.4 Naturstyrelsens kommentar

Naturstyrelsen forventer, at områder hvor eksisterende skov fældes, for langt størstepartens vedkommende igen gror til i skov. Forventningen er, at skoven bliver mere lysåben end i dag og med åbne partier, så overgangene mellem skov og lysåbent bliver langt flere end i dag.

Den nye skov vil give ly og læ, og der forventes ikke udfordringer med havgus i området, hvor havgus er et kendt vejrphænomen. I den nye skov forventes lysåbne partier, men ikke i en grad så det kan resultere i sandflugt i større omfang. Enkelte steder vil der forekomme bart sand og mindre vindbrud i klitterne – til gavn for insekter og krybdyr, der foretrækker varme forhold, som mange steder i dag er sjældne, fordi de mangler levesteder.

Genopretning af naturlig hydrologi er et vigtigt greb i naturnationalparken og af stor betydning for områdets biodiversitet. Det er rammen for hydrologiprojekterne, at de skal tilrettelægges på en sådan måde, så de ikke kommer til at påvirke nødvendig infrastruktur eller arealer uden for naturnationalparken utilsigtet.

Naturstyrelsen har fået gennemført tekniske forundersøgelser ved et rådgivende ingeniørfirma. Det inkluderer beregninger og vurderinger af konsekvenser for afvandingen, samt beskrivelser af eventuelle nødvendige afværgeforanstaltninger for at undgå at påvirke vigtig infrastruktur og arealer uden for naturnationalparken. Undersøgelserne danner grundlag for en endelig beslutning om hvilke grøfter på Naturstyrelsens arealer, der søges om tilladelse til at nedlægge eller ændre afvandingen af. Jammerbugt Kommune er vandløbsmyndighed. Der er ikke planlagt hydrologitiltag uden for naturnationalparkens afgrænsning.

I forhold til bekymringer for, om græsningen har negativ effekt på sårbar natur, er der i Naturnationalpark Tranum valgt en forsigtig tilgang til opstart med græsning, så der startes med et lavt græsningstryk, hvorefter der løbende vil blive evalueret. Derudover er der mulighed for, ved særligt behov, at gennemføre målrettet naturforvaltning til beskyttelse af sårbare naturtyper og arter. Af hensyn til at passe godt på særligt følsomme områder kan der fortsættes med sommergræsning de første 2-4 år i enkelte eksisterende indre hegn.

Ud fra de eksisterende forhold er der lavet en vurdering af, hvilke forvaltningsmæssige tiltag der er nødvendige for at opnå målene om en selvforvaltende natur, inklusive en vurdering af om det er et engangstiltag eller et tilbagevendende tiltag.

Naturstyrelsen vurderer, at det i en opstartsfase er hensigtsmæssigt, at der er mulighed for at frahegne arealer og give frøkilder af særligt tornede og blomstrende træer og buske mulighed for at komme op. Derfor fastholdes muligheden for at plante i naturnationalparken.

Naturstyrelsen har i foråret 2022 fået registreret flagermusarter i naturnationalparken, og flagermus og ulv tilføjes i projekt- og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Tranum.

## **2.2 Monitoring og baseline**

### *2.2.1 Generelt*

I en række hørings svar understreges vigtigheden af overvågning af udviklingen i naturnationalparken både ift. biodiversitet, græsningstryk, dyrevelfærd og friluftsliv. Samtidig er der – blandt andet med baggrund i en bekymring for, om den planlagte forvaltning er hensigtsmæssig for området natur – udtrykt et stort ønske om, at der udarbejdes baseline for biodiversitet og friluftsliv, før realiseringen af Naturnationalpark Tranum igangsættes.

I flere hørings svar efterspørges konkrete mål for biodiversitetens udvikling i naturnationalparken.

Jammerbugt Kommune gør opmærksom på, at en faseopdeling af projektet vil give mulighed for at evaluere og vurdere effekten af naturnationalparken, før store arealer inddrages.

### *2.2.2 Naturstyrelsens kommentar*

Udviklingen i forhold til natur, friluftsliv og turisme, fredet eller beskyttet kultur- og verdensarv samt dyrevelfærdsmæssige forhold i Naturnationalpark Tranum vil løbende blive monitoreret og vurderet. Hvert 4. – 6. år vil der blive udarbejdet en redegørelse for udviklingen i naturnationalparken, der vil være baseret på bl.a. oplysninger fra den løbende monitoring, jf. lovbemærkningerne til lovforslag om etablering af naturnationalparker.

Der vil, med ophæng i de afsatte midler til forskning og overvågning i naturnationalparkerne, blive udviklet et overvågningsprogram for biodiversitet og natur til naturnationalparkerne, hvor første registrering vil dække den eksisterende natur og udgøre baseline. Overvågningsprogrammet vil blive udviklet i samarbejde med relevante forskere. Parametre, der kan indgå i overvågningsprogrammet, er f.eks. vegetationsstrukturer, græsningsindikatorer, registreringer af bl.a. plantearter i prøvefelter og overvågning af specifikke arter i de enkelte naturnationalparker, f.eks. sårbare arter. Overvågningsprogrammet vil således kunne følge udviklingen i naturindhold og biodiversitet via dataindsamling og -analyse. Det kan f.eks. følges, hvordan natur- og strukturindholdet udvikler sig på et areal, hvor der er blevet ryddet nåletræer, eller hvordan strukturen og artssammensætningen ændrer sig i overgangen mellem skov og lysåbne områder. Overvågningen vil generelt bidrage til videnopbygning ift. forvaltningen på tværs af naturnationalparkerne, og hvordan biodiversiteten udvikler sig i områderne.

Græsningstrykket i naturnationalparken og browser/græsser fordelingen skal følges i de første år, hvor bestandene udvikler sig. Erfaringerne fra denne overvågning skal bruges til en justering af bestandene af store planteædende pattedyr. På baggrund af den løbende overvågning af udviklingen i naturen vurderes det, om afgræsningen fungerer hensigtsmæssigt, og om dyrenes velfærd er tilgodeset. Hvis ikke, kan der f.eks. justeres i den relative sammensætning af de store planteædende pattedyr. Hvis græsningstrykket bliver for højt og/eller sundhedstilstanden vigende, kan der ligeledes udtages enkelt dyr.

Naturens udvikling og tilstand vil også blive overvåget via det eksisterende nationale overvågningsprogram (NOVANA). I programmet overvåges habitatnaturtyperne i hele landet repræsentativt hvert 6. år. Udbredelse af naturtyper og udvalgte naturparametre kortlægges inden for Natura 2000-områderne hvert 6. år (dog hvert 12. år for de skovbevoksede arealer). Arter på udpegningsgrundlaget overvåges med varierende frekvens afhængig af den konkrete art. Af Naturbeskyttelseslovens § 61a, stk. 3 fremgår det, at forvaltningen af en naturnationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelsen af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden. Således skal der tages hensyn til Natura 2000-udpegningen inden for naturnationalparken. Der kan af hensyn til Natura 2000-habitatnaturtyper og arter være behov for at gennemføre målrettet naturforvaltning. Forvaltningen skal sikre, at der målrettet forvaltes inden for lovgivningens rammer for beskyttelse og udvikling af sådanne naturtyper og arter.

Vedr. friluftsliv og turisme vil der blive lavet såvel kvantitative som kvalitative undersøgelser af borgernes brug af naturnationalparkerne. Der vil f.eks. blive opsat tællere til registrering af friluftslivet for at belyse benyttelsen af arealet, ligesom det vil blive undersøgt, om mobildata kan anvendes til at afdække færdsel i områderne. Monitoringen vil blive søgt tilrettelagt, så den kan give et billede af udviklingen af anvendelsen af arealerne før og efter etableringen af naturnationalparkerne.

### *2.2.3 Lokalt*

I flere høringssvar udtrykkes bekymring for utilsigtede konsekvenser af hydrologiprojekter i naturnationalparken. Der er ønske om, at hydrologiske forhold i relation til naboer overvåges.

Der er udtrykt ønske om, at Naturstyrelsen løbende laver statistik på antallet af ansøgninger, tilladelser og afslag på organiserede aktiviteter i naturnationalparken, og at monitoring på friluftslivet igangsættes før etableringen af naturnationalparken.

Jammerbugt Kommune ønsker et faseopdelt projekt, hvor realiseringen af de senere faser betinges af en effektevaluering af de første faser. Desuden ønskes kvantificerbare mål for biodiversitetens udvikling på kort og på langt sigt.

## *2.2.4 Naturstyrelsens kommentar*

Overvågning af vandstand i naturnationalparken på udvalgte steder i nærheden af naboejendomme og kritisk infrastruktur igangsættes i efteråret 2022.

Naturstyrelsen registrer løbende ansøgninger, tilladelser og afslag på organiserede aktiviteter, og kan på den baggrund til enhver tid udarbejde statistik for netop dette.

## **2.3 Den vilde fauna**

### *2.3.1 Generelt*

I flere høringssvar er afsenderne skeptiske ift. om faunaens frie bevægelighed sikres med et lavt hegn, herunder krondyrenes naturlige vandringsruter. Der spørges endvidere til, om hjortearterne tør gå sammen med kvæg, og om der vil være risiko for at hjortearterne sidder fast i hegnet. I andre høringssvar kvitteres for det lave hegn, der sikrer faunaens frie bevægelighed.

Flere høringssvar berører faunalommer – både opbakning ift. behovet for at sikre fristeder for den vilde og den fauna, der sættes ud og skepsis ift. begrænsning af færdsel. Der efterlyses en nøjere beskrivelse af, hvordan faunalommerne vil blive forvaltet. I et enkelt høringssvar ønskes det, at faunalommer skal have status som reservater og opfylde IUCN's kriterier herfor. Herunder regulering af fladefærdsel i særlige perioder. Det kunne fx være i sjældne fugles yngletid, eller hjortenes brunstperiode.

### *2.3.2 Naturstyrelsens kommentar*

Det er Naturstyrelsens generelle erfaring, at lave hegn og ekstensiv græsning ikke påvirker den vilde fauna – herunder krondyr og deres vandringsruter. Risikoen for, at den vilde fauna måtte hænge fast i lave hegn vurderes som meget lille.

Der vil i forbindelse med forvaltning af naturnationalparker være behov for at etablere områder, hvor de store planteædende pattedyr og naturligt forekommende hjortearter kan finde ro. I disse områder – faunalommer – vil der ikke blive etableret friluftsfaciliteter i form af f.eks. shelters, bålhytter, afmærkede ruter mm. Desuden kan eksisterende veje og stiforløb helt eller delvist nedlægges eller omlægges. Til gengæld forventes det, at etablering af friluftsfaciliteter uden for faunalommerne naturligt vil motivere brugerne til at færdes uden for faunalommerne.

Adgang til og ophold i faunalommerne vil jf. Naturbeskyttelsesloven stadig være tilladt.

I forbindelse med Naturstyrelsens konkrete vurdering af tilladelseskrævende aktiviteter i den enkelte naturnationalpark, vil der bl.a. indgå de nødvendige naturhensyn, herunder påvirkning af dyrene i faunalommerne.

En gruppe af IUCN-kommissionsekspertes fra verdens største uafhængige naturbeskyttelsesorganisation, IUCN<sup>5</sup>, har gennemgået planerne for naturnationalparkerne Gribskov, Fussingø, Tranum, Almindingen og Stråsø, der er de første fem af i alt 15 kommende naturnationalparker. Samtidig har repræsentanter for organisationen besøgt de pågældende områder. På den baggrund har IUCN konkluderet, at alle fem naturnationalparker opfylder IUCN's standard for beskyttede naturområder. Naturnationalparkerne Tranum og Stråsø har fået tildelt IUCN forvaltningskategori "V Beskyttet landskab". Ifølge IUCN skyldes det, at områderne er relativt store og primært vil blive forvaltet med henblik på at skabe varierede og naturrige landskaber med en mosaik af kulturprægede hedeområder og tidligere plantageskov, og hvor menneskelig påvirkning fra militær anvendelse fortsat tillades. Kategoriseringen skyldes primært militærets aktiviteter i disse områder.

### *2.3.3 Lokalt*

I et høringssvar ønskes mulighed for orienteringsløb i faunalommerne i Naturnationalpark Tranum.

I et høringssvar gør man opmærksom på, at ulv og flere arter af flagermus bør opføres som bilag IV arter for NNP Tranum.

### *2.3.4 Naturstyrelsens kommentar*

Eventuelle ansøgninger om orienteringsløb, som inkluderer færdsel i faunalommerne i Tranum vil blive vurderet i de konkrete tilfælde. I vurderingen vil bl.a. indgå de nødvendige naturhensyn, herunder påvirkning af dyrene i faunalommerne.

Flagermus og ulv vil blive nævnt i afsnit 2 i projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Tranum.

## **2.4 Ressourcer fra naturnationalparken**

### *2.4.1 Generelt*

---

<sup>5</sup> International Union for Conservation of Nature ([www.iucn.org](http://www.iucn.org))



I flere høringssvar bemærkes det, at der mangler en konsekvensvurdering af tab af træ som ressource i naturnationalparkerne.

#### *2.4.2 Naturstyrelsens kommentar*

Naturnationalparkerne har natur og biodiversitet som hovedformål. Som led i at genskabe betingelserne for de naturlige processer og understøtte, at naturen så vidt mulig kan udfolde disse processer og udvikle sig på egne præmisser, bør træer og buske som udgangspunkt gennemføre deres naturlige livscyklus og forgå naturligt, hvorved de kan udgøre levesteder for dyr, planter og svampe. Derfor skal naturnationalparkerne friholdes for skov- og landbrugsproduktion, jf. naturnationalparkloven §61a.

Friholdelse for skovbrugsproduktion indebærer, at skovene i naturnationalparkerne udlægges som urørt skov uden kommerciel hugst.

Naturstyrelsen leverer i dag størstedelen af det danske certificerede træ til træindustrien. For nåletræ vil der i en seks til tiårig periode opretholdes en forsyning af certificeret nåletræ på niveau med den nuværende forsyning fra statsskovene.

De statslige leverancer af bæredygtigt træ forventes på sigt at kunnet erstattes af leverancer fra de private skove. For at hjælpe de private skovejere, der gerne vil bæredygtigheds certificeres, gennemføres også en kortlægning af naturmæssigt særlig værdifuld skov på private arealer, også kaldet § 25-skov. Det kan være en hjælp for private skovejere i forbindelse med certificering.

#### *2.4.3 Lokalt*

I nogle høringssvar ønskes fortsat drift af skovarealerne i Tranum af hensyn til forsyning med bæredygtige byggematerialer og grøn biomasse. Arealerne foreslås drevet efter principperne for naturnær skovdrift.

#### *2.4.4 Naturstyrelsens kommentar*

Se Naturstyrelsens kommentar i afsnit 2.4.2.

## **2.5 Store planteædende pattedyr og dyrevelfærd**

### *2.5.1 Generelt*

I en række hørings svar er afsenderne bekymrede for dyrevelfærden i naturnationalparken. Det spænder over bekymringer om dyrene kan klare sig om vinteren, forringelse af dyrevelfærdsloven, til bekymring for tilsyn på bestandsniveau. I en række hørings svar påpeges også nødvendigheden af et godt tilsyn og en god beredskabsplan. I enkelte hørings svar er afsenderne bekymret for risikoen for zoonoser og hvordan disse vil blive håndteret. Endeligt er der enkelte hørings svar hvori der ønskes mulighed for kadaverpladser i naturnationalparken.

### *2.5.2 Naturstyrelsens kommentar*

De helt centrale bestemmelser i dyrevelfærdsloven gælder også for de store planteædende pattedyr, der bliver sat ud i naturnationalparkerne. Dyrene skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe, som det er tilfældet med dyr uden for naturnationalparkerne.

Udgangspunktet for naturnationalparkerne er, at områderne skal kunne understøtte de store planteædende pattedyr året rundt med naturlig føde.

Bestanden af de store planteædende pattedyr skal tilses jævnligt af Naturstyrelsen for at sikre, at bestanden klarer sig i området. Tilsyn med dyrenes sundhed skal blandt andet omfatte en vurdering af dyrenes huld og adfærd. Derudover vil mængden af føde på arealet også blive vurderet løbende og oftere i perioder med sparsom føde.

Det skal fremgå af forvaltningsplanerne for dyrevelfærd for områderne, hvordan de store planteædende pattedyrs velfærd sikres, herunder hvordan eventuelle syge eller tilskadekomne dyr konstateres og håndteres, så de ikke udsættes for unødigt lidelse, og hvordan der skal ske regulering af bestanden, hvis levevilkårene ændrer sig. Naturstyrelsen vil ved hyppige tilsyn med dyrene holde øje med, om dyrene udviser sygdomstegn eller symptomer. Hvis et dyr er fundet dødt, og hvis dødsårsagen ikke er åbenlys, vil Naturstyrelsen i samarbejde med praktiserende dyrlæge i nogle tilfælde lade dyret obducere for at finde frem til en dødsårsag.

Naturstyrelsen vil udføre proaktiv regulering af bestandene, samt udarbejde en beredskabsplan for håndtering af dyrene i særligt kritiske situationer, for eksempel i tørkeperioder eller særligt hårde vintre. Her vil der kunne benyttes forskellige redskaber til at opretholde dyrenes huld, heriblandt tilskuds fodring, regulering eller flytning til andre arealer.

De store planteædende pattedyr, der kommer til at færdes frit i naturnationalparkerne, vil blive tilset ofte af privatpraktiserende dyrlæger. Dyrlæger vil

komme med hyppige og faste intervaller i naturnationalparkerne for sammen med Naturstyrelsens medarbejdere at føre tilsyn med dyrene.

Derudover vil privatpraktiserende dyrlæger blive konsulteret løbende, hvis der skulle være dyr, der mistrives, eller som er kommet til skade, og hvor Naturstyrelsen ønsker dyrlægefaglig bistand ift. at vurdere, hvad der skal ske med det konkrete individ.

I samarbejde med Fødevarestyrelsen, relevante eksperter og interessenter vil Naturstyrelsen udarbejde et forsknings- og erfaringsbaseret overvågnings-system til at bedømme dyrenes sundhedstilstand (bl.a. huldscore og adfærd), som styrelsen vil anvende for egne dyr på de statsejede naturarealer.

I henhold til gældende lovgivning, skal ådsler af de store planteædende pattedyr indsamles og bortskaffes efter reglerne om animalske biprodukter. Muligheder for anlæg af kadaverpladser eller mulighed for at efterlade dyrene, hvor de dør, undersøges i samarbejde med veterinærmyndighederne.

### *2.5.3 Lokalt*

En række hørings svar handler om valget af store planteædende pattedyr, der sættes ud i Naturnationalpark Tranum. Der er hørings svar, hvor afsenderne er positive og andre, hvor afsenderne er negative i forhold til, at der alene udsættes ikke reproducerende dyr i naturnationalparken. Der er konkrete ønsker om, at der udsættes hopper og køer, ønske om familiegupper, mulighed for fluktuerende bestande og ønsker om andre dyrearter.

I et hørings svar spørges der til, hvordan græsningstrykket i Naturnationalpark Tranum er beregnet.

I nogle hørings svar ønskes det indskrevet i forvaltningsplanen for Naturnationalpark Tranum, at der ikke søges om dispensation i henhold til dyrevelfærdslovens § 20a.

Flere hørings svar indeholder kommentarer om, at en konkret beredskabsplan for dyrene i Naturnationalpark Tranum burde have været med i hørings materialet. Der er samtidig konkrete forslag til, hvad beredskabsplanen skal indeholde, og hvordan virkemidler skal prioriteres.

Nogle udtrykker bekymring for, om skovfældninger og mere naturlig hydrologi vil påvirke levevilkårene for de dyr, der sættes ud i naturnationalparken.

Jammerbugt Kommune ønsker, at den vedtagne lovændring, der giver naturnationalparkerne mulighed for at søge dispensation i følge dyrevelfærdsloven, rulles tilbage. Alternativt ønsker kommunen, at dyrevelfærdslovens §20a stk. 1 og 2 ikke tages i anvendelse i Naturnationalpark Tranum.

#### 2.5.4 Naturstyrelsens kommentar

Valget af hvilke arter, racer og køn af dyr, der sættes ud i Naturnationalpark Tranum er truffet efter en vurdering af, hvilke dyr, der bedst opfylder formålene med græsningen ud fra deres naturlige fødepræferencer, bevægelsesmønstre, robusthed m.m. Samtidig er der taget hensyn til lokale bekymringer i forhold til tilgængelighed og friluftsliv i naturnationalparken.

Der udsættes ikke reproducerende kreaturer, da øremærkning af kalve er lovpålagt, og det ikke anses for praktisk muligt at øremærke kalve i naturnationalparken. Der udsættes derfor stude.

Ud over kreaturer udsættes også heste i naturnationalparken. Af hensyn til lokale ønsker og med baggrund i ønsket om at gøre det muligt at sammenligne græsning, friluftsliv, dyrevelfærd mv. med tilsvarende Naturnationalpark Stråso, hvor der udsættes reproducerende heste, udsættes der i Naturnationalpark Tranum udelukkende vallakker. Efter en nærmere vurdering, vil der på sigt kunne være mulighed for at udsætte hopper, hvis dette ikke er til gene for friluftslivet.

Generelt er den græsningspositive effekt på biodiversitet veldokumenteret. I flere rapporter vurderes det, at tætheden af planteædere i uhegnet natur i dagens Danmark er langt under det naturlige interval.

I Tranum regnes med en sigtelinje for græsningstrykket på omtrent 40 kg/ha på baggrund af den nuværende sammensætning af naturtyper, herunder de mere næringsfattige naturtyper og arealer bevokset med skov. Etableringen sker med et lavere antal kg/ha og derefter vurderes dyrenes og naturens tilstand løbende. Naturstyrelsen laver en løbende vurdering af hvornår områdets bæreevne nås.

Naturstyrelsen vil ikke give afkald på muligheden for at søge om dispensation i henhold til dyrevelfærdslovens §20a, da dette ikke er i overensstemmelse med naturnationalparkloven. Til understøttelse af opsyn med de store planteædende pattedyr vil ny teknologi blive testet.

Før etableringen af Naturnationalpark Tranum vil der blive udarbejdet en beredskabsplan for håndteringen af dyr, der er sat ud i naturnationalparken. Indkomne forslag til virkemidler og prioritering af disse tages med i overvejelserne ved udarbejdelsen af beredskabsplanen.

Fældning af ikke hjemmehørende nåletræ og overgang til mere lysåbne græsningsskove med hjemmehørende arter kommer til at foregå løbende over de næste 25 år, hvorfor dyrene vurderes kontinuerligt og også i fremtiden at have gode muligheder for at finde ly og læ. Det er ligeledes vurderingen, at der selv efter lukninger af grøfter og dræn vil være tilstrækkelige arealer med tørt leje til dyrene.

Overvågning af dyrenes sundhedstilstand inklusive parasittrykket er uafhængig af gennemførelse af hydrologiske projekter.

### **3. Friluftsliv og menneskers sundhed**

#### **3.1 Friluftsliv og -faciliteter**

##### *3.1.1 Generelt*

I et enkelt høringssvar peges der på mulighederne for, at campere med autocamper i nærheden af naturnationalparken og det tilbydes at bistå Naturstyrelsen med formidling af regler m.m.

I enkelte høringssvar nævnes det som positivt med ekstra midler til friluftsliv og elementer såsom tilstrækkelige parkerings- og toiletfaciliteter og farbare stier og spor påpeges.

I et enkelt høringssvar opfordres der til, at der tages hensyn til de rekreative aktiviteter, og at ansøgninger om aktiviteter inden for naturnationalparken imødekommes med henblik på at kunne evaluere på aktiviteternes påvirkning af naturen.

I flere høringssvar anses hegn og store planteædende pattedyr som en hindring for mange skovgæster i at benytte skovene til rekreation og friluftsaaktiviteter

I enkelte høringssvar savner afsenderne en opgørelse over hvilke friluftsaaktiviteter, der udføres i området og stiller sig uforstående overfor, at ministeriet ikke undersøger den nuværende brug nærmere.

##### *3.1.2 Naturstyrelsens kommentar*

Det følger af sommerhuslovgivningen og vejlovgivningen, at camping med eksempelvis autocampere alene må ske på campingpladser. Lovgivningen skal sikre, at camping sker under ordnede forhold og med den nødvendige infrastruktur og de rette faciliteter til rådighed. Autocampere må parkere på alle parkeringspladser i naturnationalparken, medmindre der er opsat skilte, der forbyder parkering med autocampere og så længe, autocamperen kan holde inden for p-båsen eller på anden vis parkere lovligt. Det er tilladt at raste på parkeringspladserne. At raste betyder, at man parkerer for at hvile sig - fx hvis man sover, slapper af eller indtager mad med henblik på at kunne fortsætte sin kørsel forsvarligt.

Med hensyn til parkeringsfaciliteter og farbare stier og spor vil der for alle naturnationalparker afsættes midler til etablering af nye og opgradering af eksisterende faciliteter med henblik på at imødekomme friluftslivets behov i naturnationalparkerne. Placering og omfang af parkerings- og friluftsaaktiviteter samt adgang til farbare stier og spor vil bero på specifik planlægning i den pågældende naturnationalpark.

I forhold til undersøgelse af det nuværende friluftaktivitetsniveau i naturnationalparkerne og evaluering af aktiviteterens påvirkning af naturen har Naturstyrelsen både via de tidligere gennemførte landsdækkende undersøgelser foretaget af Københavns Universitet om befolkningens brug af naturen og via sine 16 lokale enheder et godt kendskab til den friluftsmæssige anvendelse af statens arealer og derved også i de kommende naturnationalparker.

I det omfang den friluftsmæssige anvendelse kræver tilladelse fra Naturstyrelsen, har styrelsen et detaljeret kendskab til omfanget både hvad angår deltagerantal og antallet af arrangementer. Der, hvor den friluftsmæssige anvendelse ikke kræver tilladelse, fx til borgernes almindelige skovture, beror kendskabet især på observationer fra styrelsens lokalt ansatte, men også på bidrag fra bl.a. dialog med brugerorganisationer, de lokale brugerråd, slitage, omfang af affald mv.

Herudover har den nationale arbejdsgruppe for interessenter bidraget med oplysninger om den aktuelle anvendelse – ligesom de lokale projektgrupper har bidraget i forbindelse med de allerede udvalgte naturnationalparker.

Efter etablering af naturnationalparkerne vil den friluftsmæssige anvendelse blive fulgt – herunder om der kan registreres evt. ændringer i forhold til den nuværende anvendelse.

Meget friluftsliv vil kunne foregå uden problemer i områderne, men tiltag, der skal styrke natur og biodiversitet, kan i nogle tilfælde medføre udfordringer for friluftslivet, eksempelvis når der etableres hegn og udsættes dyr. Der kan derfor potentielt også være områder, hvor nogle friluft aktiviteter vil blive begrænset, om end dette altid vil afhænge af en konkret vurdering af den pågældende aktivitet og det pågældende område. For aktiviteter der ikke kan fortsætte som hidtil, vil det blive undersøgt, om der kan findes alternative løsninger uden for området. I naturnationalparkerne vil der flere steder udsættes dyr, hvorfor der ved disse områder opstilles skilte med det formål at give brugerne af arealerne gode råd om hensigtsmæssig adfærd blandt dyrene og samtidig føler sig tryk og velkommen i de indhegnede områder, så der bliver plads til såvel dyr som mange friluft aktiviteter. Ud over en generel oplysningsindsats fokuserer indsatsen særligt på børn og unge samt på at lave en proces med aktiv inddragelse af interessenter.

Der vil desuden være fokus på at gennemføre formidlingsindsatser i de kommende naturnationalparker, som skal bidrage til, at man som friluftsbreger får gode råd omkring, hvordan man kan dyrke sin aktivitet på en hensigtsmæssig måde i de indhegnede områder.

### *3.1.3 Lokalt*

De fleste høringsvar er afsenderne positive over for de planlagte friluftsfaciliteter. Enkelte har bekymringer og en del har konkrete ønsker.

En del af høringssvarene omhandler overnatningsmuligheder. Der er ønske om faciliteter til autocampere i nærområdet, ændret placering af shelterpladser, og om opretholdelse af fri teltning i store dele af naturnationalparken.

Flere høringssvar omhandler mulighederne for ridning i naturnationalparken og nye faciliteter til ridning. Den væsentligste anke er, at ridning ikke længere vil være muligt i naturnationalparken, når der udsættes stude og vallakker i området. Nogle er glade for den lange riderute uden for hegnet, og at lodsejere og brugere vil blive involveret i den mere præcise placering. Nogle mener ikke den og andre ruter kan kompensere for de nuværende ridemuligheder, en vil hellere have flere mindre ruter, en ønsker mindre sløjfer på ruten, og en ønsker bedre muligheder for at komme over grøfter til rideruten. I et høringssvar ønskes ruten tegnet ind på kortet, i et andet høringssvar peges der på, at ruten ikke kommer til at gå gennem Store Vande, og nogle ønsker beskrivelse af anlægsprojekt og vurdering i forhold til konsekvenser for biodiversiteten.

Høringssvar vedrørende cykling handler dels om at sikre god adgang til den nationale cykelrute, og ønske om en alternativ rute uden om det ydre hegn. I et høringssvar ønskes en cykelsti rundt om det ydre hegn i forbindelse med rideruten. Der er også høringssvar hvori der efterlyses kortlægning af cykelaktiviteter og andre friluftaktiviteter.

Der er ønsker om sikring af regionale vandreruter, ønske om en officiel naturiststi og ønske om en trampesti i hedeområdet sydvest for Tranum Klit Camping. Der er også ønsker om certificering af vandreruter.

Der er høringssvar, hvor afsenderne er bekymrede for begrænsninger af muligheder for aktiviteter, og høringssvar hvori det ønskes at begrænse friluftaktiviteter i Naturnationalpark Tranum. Der er forslag om at udnævne naturnationalparken til stillezone, at henlægge alle fladedækkende aktiviteter, arrangementer og events til nærliggende statslige plantager, samt at "nudge" ved at etablere større p-pladser og stævnepladser i udkanten af naturnationalparken.

I et par høringssvar ønskes det at shelterpladser, primitive overnatningspladser og andre friluftsfaciliteter bliver frahegnet.

Der er ønsker om supplerende udsigtspunkter specielt i den vestlige del af naturnationalparken.

Der er høringssvar, som ønsker, at afsnit 3.3 om principper for forvaltning af friluftsliv og rekreative faciliteter udbygges, og at formidling beskrives bedre.

#### *3.1.4 Naturstyrelsens kommentar*

Naturstyrelsen har ikke mulighed for at arbejde med faciliteter specifikt for autocampere i nærområdet, læs mere under 3.1.2.

Naturstyrelsen fastholder, at fri teltning i Naturnationalpark Tranum ophæves og erstattes af tre små primitive overnatningspladser med plads til få telte. Placering af shelterpladser og primitive overnatningspladser justeres, så afstanden til de lokale campingpladser er afstemt og muligheden for at tilrettelægge ture med overnatning bliver bedre. Der sættes et totrådet kreaturhegn eller lignende op rundt om shelterpladser og primitive overnatningspladser.

Hverken primitive overnatningspladser eller shelterpladser er sammenlignelige med campingpladser.

Det er fortsat lovligt at ride i Naturnationalpark Tranum, men Naturstyrelsen anerkender, at ikke alle kan/vil ride i et område, hvor man kan møde stude og vallakker.

Ved at lade 140 ha øst for Udholmvej udgå af naturnationalparken gives mulighed for fortsat ridning på arealet. Samtidig giver rideruten uden for det ydre hegn også mulighed for ridning i området. Rideruten vises på kortbilag i den reviderede projekt- og forvaltningsplan, dog udestår den endelige løsning for placeringen af rideruten ved Store Vande.

Der etableres overgange over grøfter på og ved rideruten, hvor det er hensigtsmæssigt. Der arbejdes fortsat med sløjfer og mindre ture i tilknytning til rideruten.

Da rideruten netop er en rute og ikke en ridesti omfatter etableringen ikke større grave- og anlægsarbejde. Rideruten indgår i ansøgningsmaterialet om etableringstilladelse og miljøscreening af hydrologiprojekter til Miljøstyrelsen.

Den nationale cykelrute vil fortsat gå gennem Naturnationalpark Tranum, og der etableres cykelfærste, hvor ruten krydser hegnet til naturnationalparken. Det prioriteres i driften af Naturnationalparken, at cykelruten fortsat er farbar. Ved at arealet øst for Udholmvej/Halvrimmenvej ikke bliver omfattet af naturnationalparken, vil der være gode muligheder for, at cyklister kan vælge en alternativ rute uden om hegnet. Naturstyrelsen undersøger muligheden for at skilte en alternativ rute.

Det er Naturstyrelsens erfaring, at det ikke er en hensigtsmæssig løsning at have riderute og cykelrute i tilknytning til hinanden, hvorfor der ikke vil blive etableret en cykelrute i tilknytning til rideruten rundt om naturnationalparken.

De regionale vandreruter vil fortsat gå gennem Naturnationalpark Tranum, og adgangen sikres gennem låger. På sigt er det muligt, at ruterne ændres, hvis de nuværende ruter ikke længere er farbare.

Der anlægges en sti i området syd for Tranum Klit Camping. Der anlægges ikke sti i hedeområdet sydvest for Tranum Klit Camping, da en del af området er udlagt som faunalomme og arealet forventes at blive omfattet af et hydrologiprojekt og over tid blive vådt.



I bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden og beskyttelse af enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed mv., samt politiets adgang til at iværksætte midlertidige foranstaltninger beskrives der, at man i Danmark gerne må færdes nøgen i naturen, så længe det ikke er til gene for andre<sup>6</sup>. Naturstyrelsen finder det derfor ikke nødvendigt at udlægge en officiel naturiststi.

I forbindelse med etableringen af Naturnationalpark Tranum undersøges muligheden for certificering af en eller flere vandreruter.

Naturstyrelsen ønsker ikke at udlægge hele naturnationalparken som stillezone. Alle ansøgninger om aktiviteter, som kræver tilladelse, vil blive vurderet konkret. I den konkrete vurdering af den enkelte ansøgning vil det indgå, om aktiviteten kan henvises til andre af naturstyrelsens nærliggende arealer uden for naturnationalparken.

Naturstyrelsen har ikke mulighed for at etablere større p-pladser og stævnepladser i kanten af naturnationalparken.

Fra P-pladsen ved Overklitvej/Den grønne Vej vil stien ud til udsigtspunktet og selve udsigtspunktet blive frahegnet med lavt to-trådet kreaturhegn eller lignende.

Fra P-pladsen ved Bratbjergvej vil adgangen til udsigtstårnet blive frahegnet med lavt to-trådet kreaturhegn eller lignende.

Ønsket om, at der etableres en udsigtsplatform på vestsiden af Lerup Strandvej imødekommes.

Naturstyrelsen finder, at konkrete friluftsfaciliteter er beskrevet fyldestgørende, og fastholder at afsnit 3.3 skal beskrive de overordnede principper uden her at gå i detaljer om konkrete faciliteter og konkrete formidlingstiltag.

## **3.2 Adgangsmuligheder**

### *3.2.1 Generelt*

I en række høringssvar udtrykkes bekymring for befolkningens frie adgang til naturnationalparkerne. I nogle få høringssvar handler det om de formelle adgangsregler og i flere høringssvar handler det om den reelle adgang. Den reelle adgang/benyttelse frygtes begrænset af særligt: Utryghed ved dyrene i naturnationalparken, selve hegnet, restriktiv administration af faunalommerne samt nedlæggelse eller manglende friholdelse af stier og veje. I et enkelt høringssvar udtrykkes også bekymring for, at der vil blive krævet betaling for at deltage i guidede turer.

---

<sup>6</sup> <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2005/511>

Der udtrykkes særlig bekymring for adgangsforholdene vedr.:

- Større sportsevents
- Organiseret idræt, hvor børn færdes alene i løbet af træningen (o-løb, MTB mv.)
- Hvor voksne har et særligt ansvarsforhold ift. børn i parken (pædagoger, lærer, idrætsledere mv.)
- Cyklister og anden idræt i høj fart
- Orienteringsløb – særligt da Tranum nævnes som særdeles velegnet
- Bevægelseshæmmede (handicappede, ældre m.fl.)
- Færdsel med hunde eller til hest – herunder hvorfor forholdene for færdsel med disse dyr kun forbedres uden for hegnet.
- Børn

Der udtrykkes i flere høringssvar ønske om stærkt begrænset adgang til faunalommer eller begrænsning af større arrangementer/organiseret idræt. Omvendt udtrykkes i andre høringssvar bekymring for, at faunalommerne vil blive administreret for restriktivt og foreslået at faunalommerne administreres dynamisk bl.a. afhængigt af årstiden.

Der udtrykkes i flere høringssvar ønske om en mere uddybende redegørelse for den nuværende rekreative brug af området samt en evaluering af udviklingen i brugen af området, efter parken er etableret. I et enkelt høringssvar ønskes også en analyse af alternative arealer.

I et par høringssvar ønskes ansvarsregler klarlagt og skiltet, og i et enkelt høringssvar forventes det, at Naturstyrelsen har ansvaret, hvis der sker skader, hvor dyrene i området er involveret. I et enkelt høringssvar nævnes også behov for tillæggsforsikringer i forbindelse med færdsel i naturnationalparkerne.

### *3.2.2 Naturstyrelsens kommentar*

Gennem lovgivningen har borgerne fået grundlæggende rettigheder til at færdes på de statslige naturområder. Naturstyrelsen har udvidet disse adgangs- og oplevelsesmuligheder ved eksempelvis at give tilladelse til at færdes overalt i skovbunden og at overnatte på primitive overnatningspladser med videre, uden at der først skal søges om tilladelse. Af hensyn til andre brugere og naturen er der dog enkelte steder og enkelte aktiviteter, man først må gennemføre, når man har fået tilladelse. Det gælder f.eks. erhvervsmæssige aktiviteter og træning af dyr. Disse rammer er de samme i naturnationalparkerne, som på Naturstyrelsens øvrige arealer.

Rammerne for befolkningens adgang til statens skov- og naturområder ændres ikke lovgivningsmæssigt for de områder, som naturnationalparkerne omfatter. Således vil der heller ikke være særlige regler for hvilke aktiviteter, der kan gives tilladelse til. Alle ansøgninger om tilladelseskrævende aktiviteter vil skulle vurderes individuelt på samme måde, som det sker på Naturstyrelsens

øvrige arealer. I dette tilfælde vil ansøgninger om tilladelseskrævende aktiviteter dog, til forskel fra tidligere, blive vurderet med udgangspunkt i det opsatte hegn og de dyr, der er i hegnet. Der vil derfor kunne forekomme afslag på ansøgninger, som tidligere er blevet imødekommet f.eks. vedr. arrangementer over lang tid med mange mennesker, der færdes på store dele af arealet. I de tilfælde vil der blive søgt stillet alternative arealer til rådighed.

Faunalommerne er udlagt for at sikre, at de store pattedyr har rimelige muligheder for at finde ro i naturnationalparken, og for at de kan påvirke nogle af de særligt værdifulde naturområder. Færdsel i faunalommerne er tilladt jf. den adgang, der er sikret gennem Naturbeskyttelsesloven/Adgangsbekendtgørelsen. Det er dermed kun tilladelseskrævende aktiviteter, der efter en konkret individuel vurdering kan afvises, hvis det vurderes, at de er til væsentlig gene for biodiversiteten og/eller dyrelivet. Udlægningen af faunalommer kan altså ikke i sig selv begrunde afslag på ansøgning om aktiviteter.

Det er en ambition at give befolkningen så gode rammer som muligt for at færdes i områderne. De fleste veje og stier vil blive bevaret og fortsat ryddet for træer og vedligeholdt. Men pga. de store dyr vil nogle veje og stier periodevist kunne fremstå mere slidte af dyrenes færden mv. Der arbejdes for at hegnet kommer til at genere brugernes frie bevægelighed så lidt som muligt. Færste, låger mv. søges placeret mest hensigtsmæssigt og tilpasset til den relevante brug på baggrund af lokal inddragelse. De konkrete tiltag i Tranum for at tilgodese bevægelseshæmmede, ryttere, hestevogne mv. er beskrevet i Naturstyrelsens kommentarer til de lokale forhold.

Naturstyrelsen anerkender, at ikke alle er trygge ved at færdes i områder, hvor der også færdes store planteædende pattedyr. Det er dog håbet, at utrygheden vil mindskes i takt med, at flere får konkrete erfaringer med besøg i naturnationalparkerne, og oplever at der vil være langt mellem dyrene, og at de ikke har interesse i at nærme sig mennesker. Der vil blive lagt vægt på at informere om, hvordan man mest hensigtsmæssigt færdes i naturnationalparken, og at give mulighed for at deltage i guidede turer mv. Det kan forekomme, at foreninger eller private aktører efter en konkret ansøgning jf. gældende regler får tilladelse til at afholde kommercielle aktiviteter, som eksempelvis guidede ture, hvor der opkræves betaling i naturnationalparkerne.

Der gælder ingen særlige regler for færdsel og ansvar i naturnationalparken. Naturstyrelsen har heller intet kendskab til særlige forsikringsbehov. Al færdsel i naturen sker som udgangspunkt på eget ansvar, hvilket fremgår af adgangsbestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 22-26. Der findes på Naturstyrelsens hjemmeside samt ved de mest besøgte indgange til naturområder med dyr bag hegn gode råd til, hvordan man bør færdes i indhegningerne.

Naturstyrelsens vigtigste viden om den nuværende rekreative brug af arealet er beskrevet i projektbeskrivelses afsnit "2.1.7 Rekreativ infrastruktur". Herunder antallet af godkendte rekreative aktiviteter i perioden 2012 til 2021. Naturstyrelsen planlægger at monitorere friluftslivet og deres bevægel-

sesmønstre i naturnationalparkerne. Derudover planlægges der efter at kortlægge befolkningens ønsker og holdninger til naturnationalparker og hvad Naturstyrelsen giver tilladelse til, ud over det, som lovgivningen giver borgerne ret til. Den endelige udformning af monitoreringen vil afhænge af de afsatte midler.

### *3.2.3 Lokalt*

Høringssvarene indeholder både tilfredshed med gode adgangsmuligheder, utilfredshed med begrænsninger i adgang og ønsker om muligheder for adgangsf forhold for bevægelseshæmmede.

### *3.2.4 Naturstyrelsens kommentar*

Med de beskrevne adgangsmuligheder, suppleret med de ønsker til ekstra adgange, som kan imødekommes – se afsnit 1.2.4 – er det Naturstyrelsens vurdering, at adgangsmulighederne er passende og kan tilgodese et bredt udsnit af befolkningen.

## **3.3 Jagt**

### *3.3.1 Generelt*

I et høringssvar nævnes det som positivt, at Naturstyrelsen kan indgå aftaler med lokale jægere om regulering, og at principper for afskydning, bestandsstørrelse mm. drøftes i de lokale hjortegrupper og med naboer med videre. Der udtrykkes tilfredshed med, at nedlagte hjortearter kan anvendes til konsum, men formuleringen ønskes ændret således, at nedlagte hjortearter som udgangspunkt bliver anvendt til konsum.

Flere høringssvar finder ikke, at jagt/regulering inde i naturnationalparken er foreneligt med formålet – herunder at naturen har førsteprioritet.

### *3.3.2 Naturstyrelsens kommentar*

Af bemærkningerne til lovforslaget om Naturnationalparker (§61 a) fremgår det, at "Det forventes, at naturnationalparkerne generelt vil blive friholdt for jagt, der ikke sker som led i forvaltningen af områderne. Det vil sige, at den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) som udgangspunkt forventes ikke at gennemføre jagtudleje, betalingsjagter, nyjægerjagter og invitationsjagter i naturnationalparkerne."

I naturnationalparker med lavt hegn, hvor de lokale hjemmehørende pattedyr, herunder de danske hjortearter, kan passere uhindret ud og ind af naturnationalparken, vil bestandene som udgangspunkt ikke blive reguleret – medmindre der f.eks. opstår sygdom, tilskadekomne enkeltdyr eller markskader hos

naboer i et ikke acceptabelt omfang. Det er Naturstyrelsen, der træffer beslutning om, hvornår og hvordan en bestandsregulering skal foretages.

Af forarbejderne til naturnationalparkloven (L 229) fremgår bl.a., at EU-reglerne betyder, at døde, opdrættede dyr, som ikke er bestemt til konsum, skal indsamles og bortskaffes i overensstemmelse med reglerne om animalske biprodukter. Der er ikke krav om indsamling og bortskaffelse af døde vildtlivende dyr, som f.eks. fugle, ræve, grævlinger, bævere og rådyr, medmindre der konkret er mistanke om smitsom sygdom, der kan overføres til mennesker eller dyr.

Det betyder, at hvad angår vildtlivende dyr, der frit bevæger sig ind og ud af naturnationalparkerne, er der ikke et krav om at fjerne evt. døde dyr. I det omfang det er foreneligt med de veterinære regler, vil enkelte dyr blive liggende ved regulering. Ved behov for større reguleringer af bestandene af f.eks. kron- dyr og dådyr vil nedlagte dyr dog blive udtaget af naturnationalparken med henblik på bl.a. konsum.

### *3.3.3 Lokalt*

Der er både positive og negative høringssvar i forhold, til hvordan jagt og regulering håndteres i Naturnationalpark Tranum.

### *3.3.4 Naturstyrelsens kommentar*

Kun i særlige tilfælde vil regulering kunne finde sted inden for Naturnationalpark Tranums grænser, og det igangsættes kun ved en konkret vurdering af tilfældet af Naturstyrelsen. I sådanne særlige tilfælde vil rammerne for den konkrete regulering tilrettelægges, så målet nås med mindst mulig forstyrrelse. Naturstyrelsen har mulighed for at indgå konkrete aftaler med jægere om at deltage i udførelsen af regulering i naturnationalparkerne, der sker som et led i forvaltningen af områderne.

Det eksisterende jagtlejemål vil ved udløb i 2025 ikke blive forlænget.

## **3.4 Friluftsliv og færdsel blandt store planteædende pattedyr**

### *3.4.1 Generelt*

I en række høringssvar gives udtryk for, at afsenderne er utrygge ved at bevæge sig blandt de store planteædende pattedyr, og at de ikke ved, hvordan de skal begå sig blandt dyrene. Enkelte skriver, at det er farligt at bevæge sig blandt stude.

### *3.4.2 Naturstyrelsens kommentar*

Store planteædende pattedyr i indhegninger har som oftest en rolig naturlig adfærd og har ikke interesse i at nærme sig mennesker. Der er i Naturnationalpark Tranum samtidig tale om et stort areal med helårsgræsning, hvor dyrene som udgangspunkt ikke tilskudsfores og derfor ikke vil samles om fodringspladser.

Der vil blive gennemført en fokuseret formidlingsindsats, der kan bidrage til brugernes kendskab til, hvordan man mest hensigtsmæssigt færdes i naturnationalparken og til brugernes tryghed ved at komme i naturnationalparken. Der vil være tale om en generel oplysningsindsats samt et særligt fokus på børn og unge. Hvis man er utryg ved at færdes i naturnationalparken på egen hånd, vil der være mulighed for at deltage i guidede ture.

I faunalommerne bliver der ikke etableret nye friluftsfaciliteter. Forstyrrende aktiviteter i områderne søges reduceret gennem formidling og stillingtagen ift. konkrete ansøgninger om aktiviteter. Den planlagte monitoring af dyrenes færdsel og friluftslivet kan danne baggrund for ændringer efter behov, hvilket naturligvis først kan ske/konkretiseres, efter naturnationalparken er etableret.

Dyrene i naturnationalparken bliver observeret af tilsynet, og hvis der konstateres særligt opsøgende eller aggressive dyr, vil de blive fjernet.

### *3.4.3 Lokalt*

I flere høringsvar gives der udtryk for utryghed ved mødet med stude og vallakker, og nogle er bekymrede for, at der kan opstå farlige situationer. Specielt ridende brugere udtrykker bekymring.

### *3.4.4 Naturstyrelsens kommentar*

Det er Naturstyrelsens forventning, at de stude og vallakker, der sættes ud i naturnationalparken, naturligt vil søge at holde afstand til mennesker. Information ved alle hovedindgange om, hvordan man forholder sig ved færdsel blandt dyrene, forventes ligeledes at kunne hjælpe med at skabe tryghed blandt naturnationalparkens brugere. Dertil vil der som nævnt blive gennemført en fokuseret formidlingsindsats, der kan bidrage til brugernes tryghed.

Ved frahegning af udsigtspunkterne og adgang til disse ved Overklitvej/Den grønne Vej og ved Overklitten Sø vil der være mulighed for at besøge Naturnationalpark Tranum uden at skulle ind i hegnet. Ved at arealet øst for Udholmvej/Halvrimmenvej tages ud af naturnationalparken kan ridende her undgå at møde vallakker og stude, og cyklende kan lettere vælge en rute uden om hegnet.

## **3.5 Turisme**

### *3.5.1 Generelt*

I nogle høringsvar udtrykkes der bekymring for, at øget turisme i området vil forstyrre naturen og de lokale borgere. Et enkelt høringsvar er positivt overfor øget turisme i området. I et enkelt høringsvar står der, at turisme i sig selv er målet i forhold til etablering af naturnationalparkerne og udsætning af dyr, at naturnationalparkerne søges finansieret via turisme samt at evt. konsekvenser af øget turisme bør undersøges.

### *3.5.2 Naturstyrelsens kommentarer*

Som det fremgår af lovændringerne i forbindelse med naturnationalparker er hovedhensynet natur og biodiversitet. Der står også, at naturnationalparkerne samtidig skal give mere spændende naturoplevelser og dermed mulighed for mere friluftsliv og øget turisme i de pågældende områder. De lovgivningsmæssige rammer for friluftsliv, herunder turisme, er de samme i naturnationalparkerne, som på Naturstyrelsens øvrige arealer. Naturstyrelsen er opmærksom på at sikre rolige områder for sårbare arter og naturtyper i forbindelse med planlægningen af placering af friluftsfaciliteter og faunalommer. Desuden inddrages den lokale projektgruppe også i den sammenhæng, så der også tages hensyn til lokale borgeres nuværende brug af området. Naturnationalparkerne er finansieret af en særskilt finanslovsbevilling og ikke via turisme. Naturstyrelsen vurderer ikke, at der er grundlag for på forhånd at estimere, om flere eller færre brugere vil besøge området, efter der er etableret en naturnationalpark, men udviklingen vil blive fulgt via Naturstyrelsens løbende monitoring.

### *3.5.3 Lokalt*

Der er høringsvar, som vedrører den lokale turisme. Nogle mener, at naturnationalparken bliver et aktiv for turismeudviklingen, og nogle er bekymrede for, om hegnet skræmmer turisterne væk.

### *3.5.4 Naturstyrelsens kommentar*

Det er Naturstyrelsens forventning, at naturnationalparken med de planlagte adgangsmuligheder, friluftsfaciliteter og hovedindgange med generel information kan være med til at understøtte turismeudviklingen lokalt.

## 4. Høringsproces og offentlig inddragelse

### 4.1 Generelt

I en række høringssvar gives der udtryk for, at der ikke i tilstrækkeligt omfang er inddraget fagfolk under planlægningen af naturnationalparken. Der nævnes blandt andet forstfolk, dyrlæger, biologer, jægere, landmænd, advokater, organisationer mv.

I Jammerbugt Kommunes høringssvar er der et stort ønske om mere direkte dialog med ministeren og regeringen. Der gives udtryk for, at der i processen har været en god dialog med Naturstyrelsen, og i dialogen er der også opnået forbedringer i forhold til det oprindelige udkast.

### 4.2 Naturstyrelsens kommentarer

Det er politisk bestemt, at der skal oprettes op til 15 statslige naturnationalparker i Danmark frem til 2024. I planlægningsfasen af naturnationalparkerne er forskere, landsdækkende interesseorganisationer samt lokale borgere blevet involveret. Der er etableret i alt tre typer af arbejdsgrupper, så man sikrer en bred inddragelse, der både afspejler de forskellige faglige aspekter og de forskellige interesser.

### 4.3 Lokalt

I forhold til den lokale borgerinddragelse er der i flere høringssvar kritik af, at inddragelsen har haft karakter af information, og at der ikke har været plads til debat, bekymringer og uenigheder.

Andre høringssvar giver indtryk af tilfredshed med proces og borgerinddragelse i forbindelse med planlægningen for Naturnationalpark Tranum.

I flere af høringssvarene opfordres der til, at Naturstyrelsen fortsætter den informerende indsats overfor såvel særlige interesser som offentligheden generelt.

Flere gør opmærksom på, at naturnationalparkens succes er afhængig af lokal opbakning. Der er i flere høringssvar ønske om, at den lokale projektgruppe fortsætter efter etableringen.

Høringssvaret fra Tranum Landsbyråd er positivt, og der opfordres til at fortsætte den gode dialog efter indvielsen eventuelt med et årligt møde.

### 4.4 Naturstyrelsens kommentarer

Naturstyrelsen vil i perioden frem til indvielsen af Naturnationalpark Tranum fortsat løbende mødes med projektgruppen for Naturnationalpark Tranum.



Projektgruppen er sammensat af en bred vifte af lokale interessenter. Der vil senere blive taget stilling til, hvordan dialogen med lokalsamfundet skal fortsættes efter indvielsen. For at sikre lokalt ejerskab og god lokal dialog om den enkelte naturnationalpark, vil Naturstyrelsen arbejde videre med en videreførelse af de lokale projektgrupper efter åbningen. Naturstyrelsen har ikke lagt sig fast på, om formen, der anvendes i dag, skal være den samme, når naturnationalparken er i drift – det er noget, som styrelsen vil tage initiativ til en drøftelse af med medlemmer af de enkelte lokale projektgrupper. Det er vigtigt at skabe et fora for lokale brugere, hvor de kan følge udviklingen i naturnationalparken og fortsat få mulighed for give input til naturnationalparken og gøre Naturstyrelsen opmærksom på, hvad der rører sig i deres bagland. Desuden vil Naturstyrelsen løbende få mulighed for at orientere om, hvordan udviklingen er i naturnationalparken, samt informere om evt. planlagte tiltag.

Naturstyrelsen fortsætter informationen af offentligheden via avisannoncer, afholdelse af naturvandring, åbent kontor i naturnationalparken, deltagelse i borgermøder med videre. Der vil blandt andet være fokus på at komme bredt ud til mange borgere og på projektets forankring i lokalsamfundet.

## **5. Andre bemærkninger**

### **5.1 Trafik og sikkerhed**

#### *5.1.1 Generelt*

Der er ikke indkommet hørings svar af generel karakter vedr. trafik og sikkerhed. Hørings svar af lokal karakter vil blive behandlet i afsnittet herunder.

#### *5.1.2 Lokalt*

Der er hørings svar, hvori afsenderne af trafik- og sikkerhedsmæssige årsager ikke ønsker, at Udholmvej/Halvrømmenvej bliver en del af det ydre hegn om naturnationalpark Tranum, idet Udholmvej er flittigt brugt som udrykningsvej to til tre gange om ugen.

Jammerbugt Kommune ønsker ikke færister i de offentlige veje i naturnationalparken.

#### *5.1.3 Naturstyrelsens kommentarer*

Arealet øst for Udholmvej/Halvrømmenvej tages ud af Naturnationalpark Tranum, og det ydre hegn flyttes til vestsiden af Udholmvej/Halvrømmenvej, så der ikke bliver færister, nedsat hastighed og krydsende kreaturer og heste på Udholmvej/Halvrømmenvej.

Naturstyrelsen vurderer, at det ikke er muligt at etablere en naturnationalpark, der i udgangspunktet skal anlægges på så store sammenhængende arealer som muligt, uden færreste i offentlige veje, der krydses af det ydre hegn.

## **5.2 Økonomi**

### *5.2.1 Generelt*

Der er ikke indkommet høringssvar af generel karakter vedr. økonomi. Høringssvar af lokal karakter vil blive behandlet i afsnittet herunder.

### *5.2.2 Lokalt*

Et enkelt høringssvar indeholder spørgsmål om, hvad det vil koste at etablere Naturnationalpark Tranum, hvilke indtægtstab, der vil være, og hvad den efterfølgende drift vil koste.

### *5.2.3 Naturstyrelsens kommentar*

Økonomiske beregninger er ikke en del af projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Tranum. Det kan dog oplyses, at etableringsudgifterne for Naturnationalpark Tranum for nuværende vurderes at blive i omegnen af 30 mio. kr. inklusiv projektledelse og anlægsreserve. Indtægtstabene vedr. jagt, salg af træ samt forpagtningsaftaler mv. vil være godt 3 mio. kr. årligt. Driften af parken forventes at ville koste ca. 4-5 mio. kr. årligt.

## **5.3 Klima**

### *5.3.1 Generelt*

Enkelte høringssvar berører den manglende positive klimaeffekt ved naturnationalparkerne og behovet for skovrejsning til produktion af træ, bl.a. for at undgå øget efterspørgsel på udenlandsk træ. Andre savner en mere balanceret beskrivelse af klimaeffekterne, der inddrager den nyeste viden.

### *5.3.2 Naturstyrelsens kommentar*

Naturnationalparkerne har natur og biodiversitet som hovedformål. Som led i at genskabe betingelserne for de naturlige processer og understøtte, at naturen så vidt muligt kan udfolde disse processer og udvikle sig på egne præmisser, bør træer og buske som udgangspunkt gennemføre deres naturlige livscyklus og forgå naturligt, hvorved de kan udgøre levesteder for dyr, planter og svampe. Derfor skal naturnationalparkerne friholdes for skov- og landbrugsproduktion.

Friholdelse for skovbrugsproduktion indebærer, at skovene i naturnationalparkerne udlægges som urørt skov uden kommerciel hugst.

Vurdering af klimaeffekter af urørt skov er komplekst. Generelt vil det i forhold til klimaeffekter ved hhv. udlæg af urørt skov og fortsat skovdrift gælde:

I skove udlagt til urørt skov kan der typisk på langt sigt lagres mere CO<sub>2</sub> end i skove, hvor der løbende udtages træ til hugst og salg. I opbygningsfasen, hvor CO<sub>2</sub>-lageret i urørt skov øges, vil dette gavne LULUCF-regnskabet

På kortere sigt kan forholdet dog være modsat, fx hvis ikke-hjemmehørende træarter af hensyn til biodiversiteten hugges hurtigere efter omlægning til urørt skov end de ellers ville blive. I så fald vil kulstofbindingen falde på kort sigt og først kunne stige igen, hvis ny skov vokser frem.

Potentialet for CO<sub>2</sub>-lagring i urørt skov beror også på omfanget af lysningshugster og græsning. Alt andet lige vil potentialet falde des større dele, der lyses og holdes mere permanent lysåbne.

Det løbende optag af CO<sub>2</sub> vil gradvist falde over tid i urørt skov og på langt sigt gå imod nul, fordi træer på et tidspunkt vil dø og blive nedbrudt i samme tempo som ny skov vokser op.

Fortsat skovdrift med hugst giver – modsat urørt skov - mulighed for løbende lagring af CO<sub>2</sub> i fx savet træ og plader. Sådant lagring i høstet træ kan gavne LULUCF-regnskabet, men udgør normalt kun en mindre del. Der må også påregnes udledning over tid pga. råd og forbrænding af bygningsaffald mv.

Fortsat skovdrift med løbende hugst af træ vil kunne opretholde et løbende optag af CO<sub>2</sub> - og på langt sigt også et større løbende CO<sub>2</sub>-optag end urørt skov.

For nærmere uddybning henvises til miljørapporten: *Forslag til udpegning af urørt skov, fortrinsvis i Østdanmark, efter Natur- og biodiversitetspakken*<sup>7</sup> og til IGN Rapport: *Opdatering af skovfremskrivning: Forventet drivhusgasregnskab for de danske skove 2020-2050*<sup>8</sup>.

Der er ved aktstykke afsat 0,5 mio. kr. til beregninger af CO<sub>2</sub>-effekter for urørt skov, med henblik på at afdække skoves samlede forventede optag og udledning af drivhusgasser samt optag og udledning fra høstede træprodukter med udgangspunkt i Naturstyrelsens naturnære skovdrift og med Naturstyrelsens hugst-tal.

---

<sup>7</sup> [https://naturstyrelsen.dk/media/321651/bilag-4-miljoerapport\\_2.pdf](https://naturstyrelsen.dk/media/321651/bilag-4-miljoerapport_2.pdf)

<sup>8</sup> Johannsen, VK., Nord-Larsen, T. & Bentsen, N.S. (2022). *Opdatering af skovfremskrivning: Forventet drivhusgasregnskab for de danske skove 2022-2050*. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Rapport. [https://static-curis.ku.dk/portal/files/298732868/KF22skov\\_drivhusgasregnskab\\_rapport.pdf](https://static-curis.ku.dk/portal/files/298732868/KF22skov_drivhusgasregnskab_rapport.pdf)

### *5.3.3 Lokalt*

Der er ikke indkommet høringssvar af lokal karakter vedr. klima. Høringssvar af generel karakter er behandlet i afsnittet ovenfor.

## **5.4 Andet**

### *5.4.1 Generelt*

I en række høringssvar udtrykkes der bekymring for skader og slid af fortidsminderne.

### *5.4.2 Naturstyrelsens kommentar*

Der er i Naturnationalpark Tranum kun registreret  t jorddige, der er beskyttet efter Museumsloven   29a vedr. beskyttede sten- og jorddiger.

Det følger af museumslovens formål, at kulturarv og naturarv i Danmark skal sikres, og at loven skal sikre varetagelsen af opgaver, der vedrører fortidsminder og sten- og jorddiger. Det betyder, at det ikke er tilladt at foretage ændring i tilstanden af fortidsminder og sten- og jorddiger. For Naturstyrelsens arealer gælder, at alle sten- og jorddiger er omfattet af beskyttelse. Der er ikke sket lempelser i lovgivningen på dette område.

For at sikre fortidsmindeinteresserne vil det være nødvendigt at gennemføre løbende monitoring. Monitoring skal sikre, at skader på fortidsminder erkendes og håndteres så tidligt, at der ikke opstår uoprettelig skade på hverken fortidsminder og sten- og jorddiger. Den løbende monitoring skal samtidig danne basis for at kunne regulere dyrs adfærd med henblik på at skader fremadrettet undgås mest muligt samt være afsæt for at kunne iværksætte nødvendige aktioner ved opståede skader.

### *5.4.3 Lokalt*

Nogle høringssvar er tilfredse med beslutningen om, at Naturnationalpark Tranum skal gennemgå en konkret IUCN kategorisering og kommer med forslag til, hvordan forvaltningen kan tilrettelægges så dette kan understøttes.

Et høringssvar foreslår en navneændring til R dhus siden størstedelen af Naturnationalpark Tranum ligger i R dhus, Udholmområdet.

Der er nogle høringssvar, hvori der gives udtryk for bekymring om, hvorvidt kulturhistorien bag etableringen af Tranum Klitplantage forsvinder.

#### *5.4.4 Naturstyrelsens kommentar*

Indkomne forslag til, hvordan forvaltningen kan tilrettelægges, så IUCN kategorisering kan understøttes, er besvaret under de forskellige forvaltningsmæssige emner i dette notat.

Naturstyrelsen finder, at navnet Naturnationalpark Tranum er passende, da naturnationalparken rummer det nuværende Tranum Klitplantage, og da navnet allerede er velkendt og etableret i befolkningen.

Naturstyrelsen er bevidst om baggrunden for etablering af Tranum Klitplantage og sin egen rolle i den lokale kulturhistorie, som er tæt knyttet til naturen og landskabet. Naturstyrelsen mener dog ikke, at kulturhistorien går tabt ved at etablere naturnationalparken som beskrevet, og understøtter den gerne i sin formidling af parken.

# Høringens indflydelse på projektforslaget

Høringen har medført følgende ændringer i projektbeskrivelsen:

Den væsentligste ændring af projektforslaget som følge af indkomne hørings-svar er, at arealet øst for Udholmvej/Halvrimmenvej ikke vil blive omfattet af naturnationalparken. Arealet er ca. 140 ha. Naturstyrelsen vil i dialog med Jammerbugt Kommune, afdække, om de ca. 140 ha skal udlægges til urørt skov, eller der fortsat skal foregå naturnær skovdrift på skovarealet inden for de 140 ha.

Herudover har høringen medført følgende ændringer i projektbeskrivelsen:

Der vil i dialog med Jammerbugt Kommune blive taget stilling til, hvordan der eventuelt kan ske lokal formidling af naturnationalparken med udgangspunkt i Aktivitetscenter Udholm. Naturstyrelsen vil ligeledes indgå i dialog med kommunen om et samarbejde om driften af de store hovedindgange.

Placeringen af nye shelterpladser og primitive overnatningspladser justeres. Der sættes hegn omkring shelterpladser og teltpladser.

Der etableres cykelfærste ved den nationale cykelrute.

Naturstyrelsen vil i videst muligt omfang tilgodese ønsker om flytning af låger i forbindelse med etableringen af naturnationalparken.

Hvor det er muligt, tages der hensyn til hestevognes adgang til naturnationalparken, evt. gennem ridelåger.

Ved hovedindgangen ved Den grønne Vej/Overklitvej samt ved Overklitten Sø etableres adgang til udsigt samt en kort vandrerute, der frahegnes, så kreaturer og heste ikke har adgang til arealet.

Der etableres en udsigtsplatform vest for Lerup Strandvej.

På sigt vil der være mulighed for at udsætte hopper, hvis dette ikke er til gene for friluftslivet.

Placeringen af låger tilrettes, så flest mulige ønsker fra høringen imødekommes.

Ønsket om forlængelse af de lokale projektgrupper efter etablering imødekommes, og Naturstyrelsen vil tage initiativ til en drøftelse af form m.v. med medlemmerne af de enkelte projektgrupper.

Herudover er der i høringsnotatet afklaret en række konkrete spørgsmål og mindre tekstmæssige præciseringer.

# Høringsnotat

Projektforslag til Naturnationalpark Tranum

Oktober 2022



Naturstyrelsen  
Førstballevej 2  
7183 Randbøl

[www.naturstyrelsen.dk](http://www.naturstyrelsen.dk)